

TEOLOGIA I MORALNOŚĆ

TOM 12, 2012

MARIA SKRODZKA

Podyplomowe Studium Rodziny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

PAWEŁ PACHOLAK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Teologiczny

ANDRZEJ URBANIAK

Duszpasterstwo Rodzin Archidiecezji Poznańskiej

Percepcja sakramentalności małżeństwa u narzeczonych

Perception of the Sacramentality of Marriage among Engaged Couples

WPROWADZENIE

Zasady przygotowania narzeczonych do sakramentu małżeństwa określa Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin przyjęte przez Konferencję Episkopatu Polski w 2003 roku. Przygotowanie obejmuje trzy etapy określone jako: dalsze, bliższe i bezpośrednie¹. Decyzje szczegółowe w zakresie sposobów rozwiązania tego typu formacji pozostawiono biskupom diecezjalnym, stąd też występują różne formy jego realizacji. Niezależnie jednak od nich wszystkie rozwiązania podejmują tematykę sakramentalności małżeństwa.

Wieloletnia obserwacja uczestników katechez oraz ich wypowiedzi na temat sakramentalności małżeństwa pozwalają na sformułowanie stwierdzenia, że jest to kluczowe zagadnienie w przygotowaniu narzeczonych do zawarcia katolickiego małżeństwa. Podejmując tę tematykę, spróbujemy uzasadnić tezę, że zrozumienie istoty sakramentalności małżeństwa stanowi podstawowy element przygotowania do małżeństwa narzeczonych i warunkuje prawidłowy odbiór treści pozostałych katechez.

¹ Por. KEP, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin*, Warszawa 2003, pkt 18.

CHARAKTERYSTYKA UCZESTNIKÓW KATECHEZ

W prowadzonych spotkaniach przygotowujących do małżeństwa spotykają się dwie zasadnicze grupy odbiorców. Pierwsza obejmuje kandydatów do małżeństwa, którzy *de facto* żyją jak mąż z żoną od dłuższego czasu (nierzadko kilka lat) i trudno ich nazywać narzeczonymi. Decyzje o zawarciu małżeństwa podejmują z różnych pobudek, często czysto formalnych, związanych ze sprawami mieszkaniowymi, finansowo-kredytowymi lub podobnego rodzaju. Czasem decyzja jest podejmowana pod presją środowiska parafialnego przy okazji wymagań (czy tylko sugestii) związanych z udzielaniem sakramentów świętych dzieciom.

Pojawia się oczywiste pytanie: dlaczego obserwuje się „ucieczkę” od sakramentalnego związku? Statystyki w tym względzie ukazują narastającą tendencję. O ile w roku 1978 liczba par żyjących bez formalnie zawartego związku małżeńskiego (zarówno sakramentalnego, jak i niesakramentalnego) wynosiła około 90 tys., kolejno w roku 1988 – 125 tys., w 1995 – 147 tys., to w roku 2002 już 198 tys.² W innych krajach sytuacja jest jeszcze bardziej niekorzystna, np. w Danii około 70% młodych w wieku 16-29 lat żyje bez związku małżeńskiego.

Wydaje się, że analiza problemu ucieczki od formalnego zawarcia związku małżeńskiego wykracza poza zakres tego opracowania, zauważmy jedynie, że główne przyczyny takiego stanu rzeczy są bardzo złożone i różnorodne. Najczęściej wymienia się następujące:

- unikanie odpowiedzialności,
- łatwość wstąpienia w związek i wystąpienia z niego,
- chęć sprawdzenia partnera,
- poczucie wolności, autonomii, swobody,
- nieuznawanie małżeństwa za wartość,
- wygodę,
- finansowe,
- zerwanie z tradycją, przesądem; przejaw nowoczesności,
- chęć uniknięcia szybkiego rozwodu,
- częste zmiany partnerów.

Nie będziemy analizować tej grupy, ponieważ małżeństwo sakramentalne nie stanowi dla niej szczególnej wartości, nie będą zatem uczestniczyć w katechezie.

Druą grupą obejmuje uczestników spotkań przygotowujących się do mał-

² A. Ładażyński, *Małżeństwo? Nie dziękuję! Rzecz o przyczynach niezawierania związków*, w: *Małżeństwo – wolność czy kajdany?*, Wrocław 2008.

żeństwa, lecz nieżyjących w związkach (co nie oznacza, że nie podejmują współżycia przed ślubem). Argumentacja ich decyzji o zawarciu małżeństwa jest bardzo różnorodna i nierzadko obejmuje sfery zupełnie niezwiązane z wiarą, moralnością czy zaleceniami Kościoła. Na pytanie, dlaczego decydujecie się Państwo na zawarcie sakramentu małżeństwa, padają nieraz zaskakujące odpowiedzi, np.:

- wiadomo... ślub w kościele, ksiądz, organy,...
- chcemy tak po Bożemu...
- ksiądz wiąże [stuła] (takim czymś?)
- wypada, rodzice chodzą do kościoła – to dla nich; my się kochamy i nam nie jest to potrzebne,
- jakoś to wesele trzeba rozpocząć,
- będzie pamiątka – zdjęcia, film, prezenty...
- nie trzeba iść do urzędu – wszystko można załatwić w kościele...

STRUKTURA KATECHEZ PRZEDMAŁŻEŃSKICH – ZAŁOŻENIA I REALIZACJA

Tematyka katechez dla narzeczonych oparta została na całościowej wizji małżeństwa i rodziny ukazanej w adhortacji *Familiaris consortio* Jana Pawła II. Ojciec Święty wymienia w niej cztery podstawowe zadania rodziny:

- tworzenie wspólnoty osób,
- służbę życiu,
- udział w rozwoju społeczeństwa,
- uczestnictwo w życiu i posłannictwie Kościoła³.

Realizowane w archidiecezji poznańskiej katechezy przedmałżeńskie koncentrują się wokół wyżej wymienionych zadań. Poniżej zestawiono tematy kolejnych katechez, stanowiące uproszczoną wersję przygotowania do małżeństwa i obejmujące 12 tematów (zgodnie z Dyrektorium katechezy przedmałżeńskie winny odbywać się cyklu rocznym⁴). Katechezy realizowane są w ramach sześciu spotkań z narzeczonymi, po dwa tematy na każdym spotkaniu:

I spotkanie:	1. Podstawy wiary	2. Sakramentalność małżeństwa
II spotkanie:	3. Istota i rozwój miłości	4. Miłość małżeńska
III spotkanie:	5. Różnice w przeżywaniu miłości	6. Trudności w małżeństwie
IV spotkanie:	7. Odpowiedzialne	8. Wychowanie do miłości

³ Jan Paweł II, *Familiaris consortio*, Rzym 1981, reprint, Wrocław 1995, 17.

⁴ Por. KEP, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin*, Warszawa 2003, pkt 25.

	rodzicielstwo	
V spotkanie:	9. Wykroczenia przeciwko życiu	10. W obronie życia (film, prezentacja...)
VI spotkanie:	11. Rodzina Kościołem Domowym	12. Powołanie chrześcijańskie

Pierwsze spotkanie realizowane jest zwykle przez kapłana i obejmuje przede wszystkim istotne podstawy wiary. Zakres tego tematu zależy w dużej mierze od prowadzącego duszpasterza mającego rozeznanie, z jaką grupą narzeczonych ma do czynienia. Pozostałe tematy dwóch pierwszych spotkań jednoznacznie wiąże się z zadaniem tworzenia wspólnoty osób. Wspólnota budowana jest na więzi z Chrystusem na wzór jego więzi z Kościołem, dlatego istotą tej więzi jest sakrament – znak szczególnej obecności Boga w życiu człowieka. Sakramentalna wspólnota, której fundamentem jest miłość, zdolna jest budować wspólnotę osób, najpierw między małżonkami, a następnie ich dziećmi. Taka wspólnota – rodzina nie pozostaje statyczna. Rozwija się, zatacza coraz szersze kręgi, włącza rodziców męża, żony, tworzy więzi między rodzinami. Prawdziwa miłość się rozwija, przechodzi poprzez kolejne etapy, od fascynacji i zauroczenia poprzez coraz bardziej świadomą służbę drugiemu człowiekowi, aż po dobrowolny i bezinteresowny dar z siebie (temat 3). Bez zakorzenienia w Bożej Miłości nie jest to możliwe, dlatego najważniejszą sprawą w przygotowaniu do małżeństwa jest zrozumienie istoty sakramentalności tego związku⁵. Temat 4 ukazuje specyfikę realizacji najważniejszego przykazania – przykazania miłości w małżeństwie.

Spotkanie III ma za zadanie uzupełnienie podstawowej wiedzy psychologicznej, pozwalającej zrozumieć odmienną psychikę kobiety i mężczyzny i konsekwencje tych różnic. Dopelnieniem tych treści jest temat 6, którego celem jest uświadomienie narzeczonym, że budowanie wspólnoty wymaga wysiłku i że na tej drodze zawsze mogą pojawić się trudności. Ich występowanie jest czymś naturalnym, a pokonanie ich zawsze możliwe pod warunkiem uświadomienia sobie przyczyn i gotowości do rozwiązania problemów. Wykorzystanie łaski sakramentu małżeństwa sprawia, że różnorakie trudności widziane są w zupełnie innej perspektywie. Błogosławiony Jan Paweł II w swoich katechezach środowych z początku pontyfikatu mówił, że zmienia się optyka widzenia tych trudności⁶. Mają one charakter zadania do wykonania i wbrew pozorom mogą stanowić element umacniający wspólnotę.

Spotkanie IV poświęcone jest w całości zadaniu służby życiu zarówno w sensie rodzicielstwa, jak i wychowania, określanemu przez bł. Jana Pawła II jako

⁵ Por. KEP, *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, Warszawa 2009, 31.

⁶ Por. Jan Paweł II, *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich*, Roma 1980.

rodzicielstwo duchowe. Życie jest ciągle atakowane i dlatego wymaga szczególnej ochrony. Spotkanie V ma uświadomić narzeczonemu, jak wielkie są te zagrożenia i jak wiele wysiłku trzeba włożyć w budowanie cywilizacji miłości.

W katechezach nie podejmuje się problematyki uczestnictwa w rozwoju społeczeństwa, gdyż relacje te dotyczą wspólnot środowiskowych, lokalnych, krajowych. Zasady wzajemnej współpracy regulują prawa przyjęte w danej społeczności i problemy te należą do sfery życia publicznego.

Ostatnie spotkanie ukazuje zadania, które stoją przed wspólnotą rodzinną w zakresie uczestnictwa w misji Kościoła. W dokumentach Soboru Watykańskiego II rodzina została nazwana małym Kościołem, który wypełnia swoją misję w społeczności rodzinnej⁷. Ma prawo do pewnej autonomii i własnej obrzędowości. Temat 12 stanowi podsumowanie całości spotkań i ukazuje najważniejszą drogę chrześcijanina – dążenie do świętości. Małżonkowie mają zadanie dążyć do niej poprzez wypełnianie swego powołania w życiu małżeńskim. Pierwszy i ostatni temat to klamra obejmująca całość podejmowanej tematyki.

Naszkiecowany powyżej plan spotkań z narzeczonymi w ramach katechezy przedmałżeńskiej, realizowany od ponad kilkunastu lat, podlega ciągłym aktualizacjom i modyfikacjom. W opinii narzeczonych wyrażanych zarówno w trakcie spotkań, jak i na różnych otwartych forach internetowych spełnia on swoje zadania i najczęściej jest dobrze oceniany. Istotnym elementem programu jest zachowanie właściwych proporcji między treściami teologicznymi i duszpasterskimi. Narzeczeni oczekują treści odnoszących się do aktualnych problemów, z którymi stykają się w swoim otoczeniu. Duże znaczenie mają również opinie kształtowane w środkach masowego przekazu, często nierzetelne czy nawet fałszywe. Doświadczenie pokazuje, że udało się zachować rozsądny kompromis między teologicznymi aspektami ściśle związanymi z katolicką wizją małżeństwa a aktualnymi problemami wynikającymi ze zderzenia tej wizji ze świeckim rozumieniem małżeństwa i jego konsekwencjami. Prowadzący spotkania jednoznacznie zauważają konieczność zachowania kolejności realizacji poszczególnych tematów. Biorąc pod uwagę różnorodny poziom wiedzy religijnej uczestników spotkań, zachowanie przyjętego schematu daje szansę na taki przekaz treści, który może skutkować kształtowaniem oczekiwanych postaw zgodnych z katolicką wizją małżeństwa.

SAKRAMENT – BOŻA OBECNOŚĆ WE WSPÓLNOCIE MAŁŻEŃSKIEJ

Z wieloletnich obserwacji wynika, że głównym celem realizacji katechez

⁷ Por. Vaticanum II, KK, *Lumen gentium*, 11.

⁸ Por. Jan Paweł II, *Familiaris consortio*, 13

powinno być zrozumienie istoty małżeństwa jako sakramentu⁸. Okazuje się, że uświadomienie istoty tego faktu narzeczonemu wywołuje często duże zdziwienie (widoczna reakcja na sformułowania typu: „zawierając sakrament małżeństwa, zapraszacie Chrystusa do waszego związku” lub „od tej chwili Bóg będzie obecny we wszystkich waszych sprawach”, „Bóg jest źródłem każdej miłości, również tej, która jest między wami”, itp.).

Ważnym elementem przekazu jest uświadomienie narzeczonemu specjalnych łask stanu, jakie spływają na nich wraz z zawarciem sakramentalnego związku małżeńskiego. Z drugiej strony pokolenie młodych „wychowanych” na niezwykle popularnych filmach magii (np. serii o Harrym Potterze) może interpretować łaski stanu podobnie jak magiczne zaklęcia. Stwórca w pełni respektuje wolną wolę człowieka i każda łaska wymaga współpracy z Bogiem-Dawcą.

Sakramentalny związek małżeński, który jest jedynym i wyłącznym związkiem kobiety i mężczyzny, wyraża najgłębszą jedność ukazującą jedność Trójcy Przenajświętszej⁹. Ta prawda wynosząca w szczególny sposób małżeństwo jest jednak bardzo odległa dla większości narzeczonych. Największą trudnością sprawia zrozumienie jedności małżeńskiej widzianej w perspektywie osoby, to znaczy nie tylko fizycznej ale również emocjonalnej i duchowej. Wydaje się, że rozumienie jedności fizycznej przychodzi najłatwiej, jednakże skupienie małżonków na tej warstwie często powoduje trudności wynikające głównie z naturalnie występujących różnic w przeżywaniu miłości przez kobietę i mężczyznę. Brak zrozumienia więzi duchowej i nieumiejętność skorzystania z łaski stanu powoduje, że pojawienie się problemów w sferze fizycznej jest poważnym zagrożeniem dla związku małżeńskiego. Odwołując się do sformułowań bł. Jan Pawła II zawartych w katechezach środowych¹⁰, należy podkreślić, że brak wówczas „właściwej optyki” widzenia trudności. Małżonkowie, którzy żyją autentyczną więzią sakramentalną, postrzegają problemy w sferze fizycznej we właściwej perspektywie i traktują je wówczas jako wyzwanie do pokonania. Brak tej perspektywy powoduje wytworzenie swoistego muru oddalającego małżonków od siebie i często umacnianego podejrzeniami, którego zniszczenie przerasta ich siły – liczą bowiem tylko na siebie.

Innym nie mniej ważnym elementem więzi małżeńskiej, do której przygotowują się narzeczeni, jest pełna świadomość wzajemnej wierności. Niestety, nawet wśród narzeczonych uczestniczących w katechezach spotyka się osoby, które nie zakładają wierności w małżeństwie! Takie postawienie sprawy jest istotnym zagrożeniem trwałości związku, implikuje bowiem rozwiązania nie-

⁹ J. Bajda, *Rodzina miejscem Boga i człowieka*, Łomianki 2005; por. KEP, *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, 31.

¹⁰ Por. Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich*, Roma 1980.

zgodne z chrześcijańską wizją nierozzerwalnego związku małżeńskiego. Konsekwencją braku rozumienia istoty sakramentu małżeństwa jest mówienie o tzw. rozwodzie kościelnym. Sakrament ważnie zawarty wyrażający w widzialny sposób Boże działanie jest „nieusuwalny”. W przypadkach skrajnych, po przeprowadzeniu przewodów sądowych w dwóch niezależnych instancjach, możliwe jest jedynie stwierdzenie nieważności zawartego małżeństwa. Oznacza to konieczność udowodnienia, że w chwili zawierania małżeństwa nie zostały dopełnione wszystkie jego warunki i w rzeczywistości nie został zawarty sakramentalny związek. Decyzja zatem sądu kościelnego nie unieważnia zawartego małżeństwa, a jedynie orzeka nieważność zawartego związku małżeńskiego.

POSTAWY NARZECZONYCH – BADANIA ANKIETOWE

Chcąc pozyskać informacje na temat wiedzy współcześnie zaręczających się mieszkańców archidiecezji poznańskiej o katolickim małżeństwie, na przełomie 2010 i 2011 roku przeprowadzono badanie ankietowe w sześciu parafiach na terenie Poznania¹¹.

Badaniem objęto około 180 osób (około 90 par), które wypełniły kwestionariusze ankietowe: jeden przed pierwszym spotkaniem (184 osoby), drugi podczas ostatniego spotkania (175 osób). Kwestionariusze skonstruowane zostały w taki sposób, by każdy dawał odpowiedzi na te same lub podobne zagadnienia, a jednocześnie, by respondent miał wrażenie, że odpowiada na inne pytania. W rezultacie można zestawić odpowiedzi na pytania z ankiety wstępnej z tymi, na które odpowiadano podczas spotkania kończącego cykl katechez. Ze względu na konieczność przeprowadzania badań w ramach wykładów należało skrócić czas wypełniania ankiet maksymalnie do 10 minut. Dlatego też kwestionariusze składały się głównie z pytań zamkniętych wielokrotnego wyboru (opcjonalne pytania otwarte stanowiły jedynie uzupełnienia odpowiedzi na pytania zamknięte).

Celem przeprowadzanych badań było poznanie najpierw stanu wiedzy narzeczonych na tematy nieodłącznie związane z planowanym przez nich wspólnym życiem, następnie poznanie rzeczywistego wpływu treści katechez przedmażeńskich na przygotowanie do zawarcia sakramentu małżeństwa oraz opinii respondentów na temat zasadności uczestnictwa w spotkaniach. Właściwa interpretacja wyników badań może stanowić punkt wyjściowy do dyskusji na temat formy przeprowadzanych spotkań, a być może, w konsekwencji, koniecznych do przeprowadzenia zmian.

Ankieta jako narzędzie badawcze wydawała się najlepszym sposobem na

¹¹ M. Skrodzka, *Współcześni narzeczeni wobec treści encykliki *Humanae Vitae**, Praca dyplomowa napisana pod kierunkiem ks. dr. Pawła Pacholaka, Poznań 2011.

dokonywanie analizy porównawczej. Wiarygodność wyników uzależniona jest jednak w dużej mierze od szczerości osób poddanych badaniu. Wynika to z faktu, że na obraz współcześnie przygotowujących się do małżeństwa narzeczonych składają się zarówno elementy ich wiedzy, jak i bardzo indywidualny pogląd na sprawę, o których często trudno jest rozmawiać, a o które zapytać można jedynie bezpośrednio. Ponadto, są to tematy, wobec których Kościół bardzo głośno i wyraźnie określa swoje stanowisko¹² i trudno nie oprzeć się sile sugestii: miejsca oraz okoliczności, w których respondenci wypełniali ankiety. Pokusę, by odpowiadać tak, jak „być powinno”, podsycać może obawa, czy odważne odpowiedzi nie zaważą w jakikolwiek sposób na decyzji o „niezaliczeniu kursu przedmałżeńskiego”. Dlatego, w celu zminimalizowania powyższych wątpliwości, zachowano najpierw anonimowość ankiet. Jediną identyfikacją osób pozostała zatem przynależność do grupy uczestniczącej w spotkaniach w danej parafii. Pomimo więc, że nie ma możliwości sprawdzenia ewentualnej zmiany myślenia u konkretnej osoby, zebrane dane pozwalają ocenić poszczególne grupy, co może być istotne dla osób prowadzących spotkania w danej parafii. Uśrednione wyniki dla wszystkich sześciu parafii pozwalają natomiast wyciągnąć wnioski na temat skuteczności ogólnie przyjętego systemu przeprowadzania katechez na terenie archidiecezji poznańskiej.

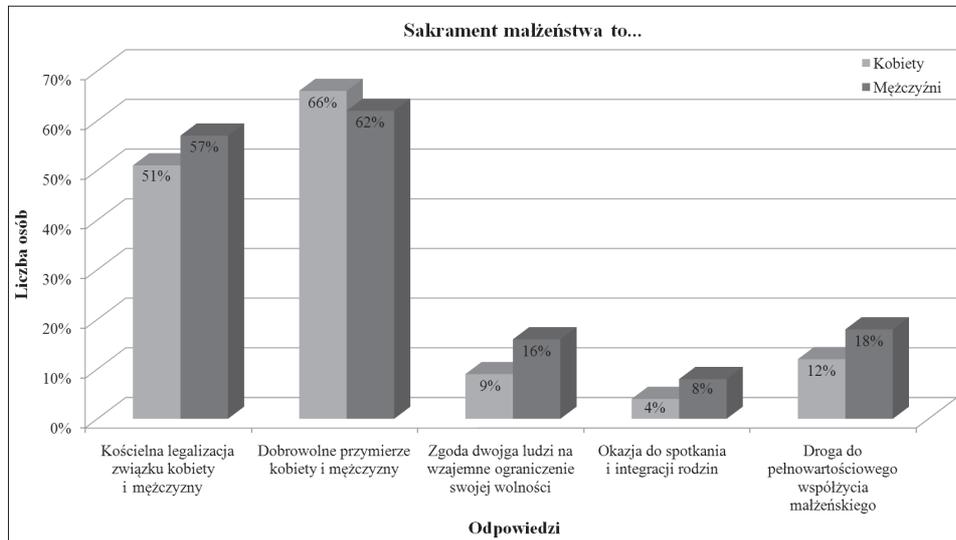
Skupiając się na wynikach dotyczących w szczególności sakramentalności małżeństwa, otrzymujemy obraz młodych ludzi, którzy – w większości – zdają sobie sprawę z powagi sytuacji, w jakiej się znajdują, decydując się na udzielenie sobie wzajemnie sakramentu małżeństwa. Rozkład procentowy odpowiedzi na pytanie o sakramentalność małżeństwa przedstawiono na rys. 1.

Większość badanych podpisuje się pod definicją sakramentu małżeństwa jako „dobrowolnego przymierza kobiety i mężczyzny”¹³ oraz wierzy, że miłość małżeńska będzie głębsza niż narzeczeńska i wzrastająca z dnia na dzień, na podstawie czego należy sformułować wniosek, że przyjmują fakt sakramentalnego umocnienia miłości.

Obraz ten jednak zamazuje grupa narzeczonych ulegających fałszywej propagandzie (pojawiającej się w opinii społecznej często w formie żartów) i uważających, że ślub kościelny to „zgoda dwojga ludzi na wzajemne ograniczanie swojej wolności”. Jest to stosunkowo niewielka grupa, jednak gdy dodamy do tego ¼ respondentów, dla których ślub kościelny jest „wartą do podtrzymywania tradycją” i „nic nie zmieni” we wspólnym życiu, oraz ponad połowę pytanym, dla których sakrament małżeństwa, będący pojęciem równoznacznym z pojęciem

¹² Por. Kongregacja Nauki Wiary, Instrukcja *Dignitas personae* dotycząca niektórych problemów bioetycznych, Rzym – Warszawa 2008; por. KEP, *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, 15-20.

¹³ Por. Vat. II, KDK *Gaudium et spes*, 48.

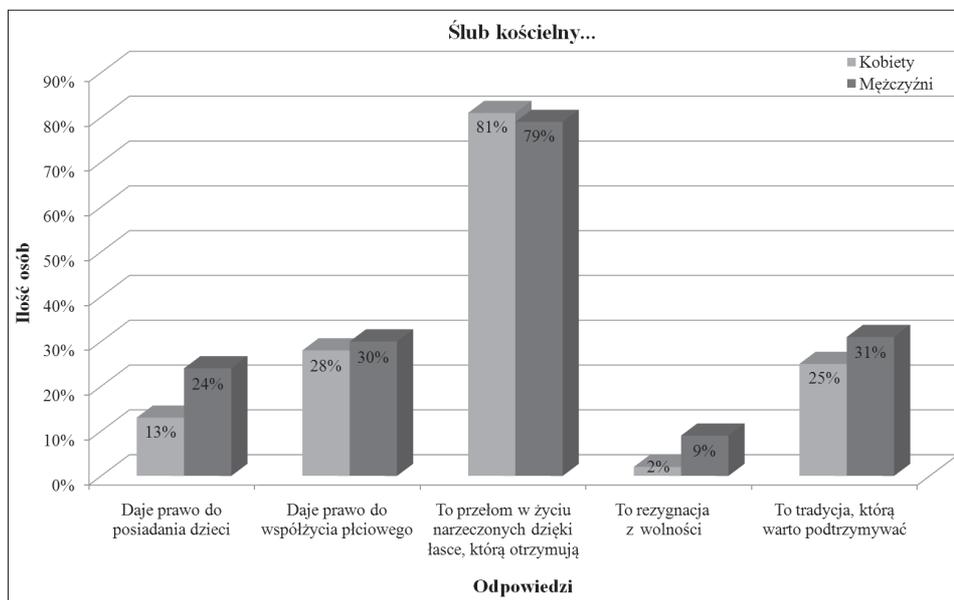
Rys. 1. Wypowiedzi na temat sakramentalności małżeństwa przed rozpoczęciem katechez

„ślubu”, jest jedynie „kościelną legalizacją związku”, a następnie ponownie uświadomimy sobie, że opinie takie wyrażają ludzie zdecydowani na zawarcie związku małżeńskiego, stosunkowo trudno dokonać interpretacji ich przekonań. Pokazuje to jednocześnie wartość i konieczność akcentowania treści związanych z sakramentalnością małżeństwa podczas spotkań przedmałżeńskich. Najpierw wyprostowania domaga się pojęcie w o l n o ś c i, które niebezpiecznie traci na znaczeniu i – jak pokazują badania – utożsamiane jest z n i e z a l e ż n o ś c i ą i s a m o w o l ą¹⁴. Dopiero przy właściwym rozumieniu w o l n o ś c i możliwe jest zrozumienie istoty sakramentu, który zawsze wymaga d o b r o w o l n e j współpracy z Bogiem.

Badanie powtórzone po odbytych spotkaniach ukazuje zmiany w postrzeganiu ślubu kościelnego (rys. 2). Liczba młodych utożsamiających sakrament małżeństwa z „dobrowolną rezygnacją z wolności” spadła do minimum, a jego definicję jako „przełom w życiu narzeczonych dzięki łasce, którą otrzymują”, poparło aż 80% badanych.

Z pojęciem sakramentalności małżeństwa związane są postawy narzeczonych dotyczące zachowania czystości przedmałżeńskiej. Młodzi odczuwają znaczenie zawarcia sakramentalnego związku dla życia seksualnego pary. Część uważa sakrament za drogę do pełnowartościowego współżycia małżeńskiego, część upar-

¹⁴ A. Urbaniak, *Wspólna troska. Wychowanie do miłości w domu i szkole*, Poznań – Wrocław 2001.

Rys. 2. Opinia narzeczonych po katechezie

tuje w nim wręcz prawa do współżycia płciowego, a według części (z przewagą mężczyzn) pociąga ono za sobą kolejne prawo – do posiadania potomstwa. I tak, jak cieszyć powinna świadomość przełomu, jaki również w tej dziedzinie przynosi parze narzeczonych łaska sakramentu, tak niepokoi przedmiotowe i roszczeniowe podejście do rozwoju zakładanych przez nich rodzin. Pojawia się jednocześnie pytanie, czy nauka Kościoła przedstawiana podczas katechez, dotycząca czystości przedmałżeńskiej jako jedynej gwarancji wzajemnego szacunku, rozumiana i przyjmowana jest zgodnie z intencją. Udzielane odpowiedzi pokazują raczej, że narzeczeni upatrują w ślubie kościelnym granicę, za którą zakończą się niewygodne zakazy i wszystko nareszcie będzie im się należało. Tezę taką potwierdza 25% par, dla których katechezy jako takie są wyłącznie środkiem do „otrzymania ślubu kościelnego”. Zapytani jednak na zakończenie spotkań o wrażenia i przydatność wysłuchanych treści narzeczeni zaledwie w kilku procentach zadeklarowali „niespełnienie ogólnych oczekiwań”, a katechezy podsumowali jako „stratę czasu i przedstawienie niezyciowych wizji Kościoła na sprawę małżeństwa”. Większość młodych z zadowoleniem uznała spędzony na spotkaniach czas za przydatny dla utwierdzenia w dotychczasowych przekonaniach oraz mobilizujący do rozmów i dyskusji z narzeczonym na tematy trudne, często unikane.

W podsumowaniu badań, które obejmowały szerszy wachlarz zagadnień aniżeli poruszane podczas katechez przedmałżeńskich, zaznaczona została jednak

widoczna różnica pomiędzy posiadaną wiedzą narzeczonych a sposobem myślenia i ich osobistym stosunkiem do spraw, które Kościół przedstawia im podczas spotkań. Narzeczeni potrzebują najpierw uporządkowania wiedzy oraz „obalenia” stereotypów i zafałszowanych informacji, którymi karmieni są przez lata¹⁵. Potrzebują argumentów przekonujących, że nauka Kościoła na temat małżeństwa i rodziny nie jest przestarzała, nieaktualna i niezyciowa, ale cały czas niezmienna, ponieważ oparta na niezmiennym Bożym Słowie i niezmiennej prawdzie o godności każdej osoby ludzkiej¹⁶. Ciągłe staranie o aktualizację przygotowanych przez prowadzących konspektów (odnawianie przykładów, aktualizacja danych statystycznych, stosowanie różnorodnych narzędzi dydaktycznych, itp.) wpływa znacząco na poziom odbioru przekazywanych treści i skuteczność pracy wykładowcy.

PODSUMOWANIE

Wieloletnie doświadczenie związane z prowadzeniem katechez pozwala na sformułowanie ogólnych wniosków.

1. Główne zadanie katechez to uświadomienie wagi małżeństwa jako sakramentu, czyli znaku Bożej obecności. Jednym z elementów realizacji tego zadania jest utrzymanie kolejności tematycznej spotkań – musi je rozpoznać katecheza dotycząca teologii sakramentu małżeństwa.
2. Niezbędna jest „promocja” sakramentu małżeństwa zarówno w trakcie katechez, jak i w codziennych relacjach z młodymi ludźmi. Związane jest to również z właściwym słownictwem (np. nie mówmy ślub kościelny, lecz sakrament małżeństwa).
3. Przeprowadzone pilotażowe badania ukazują sens prowadzenia przygotowania do małżeństwa w formie katechez tematycznych. Konieczne wydaje się przeprowadzenie szerszych badań nad zrozumieniem sakramentu małżeństwa przez narzeczonych oraz motywacji do podjęcia decyzji o zawarciu sakramentalnego związku małżeńskiego.
4. Konieczne jest poszukiwanie argumentacji do zawarcia sakramentalnego związku dla par żyjących w związku niesakramentalnym.

Małżeństwo jest wyborem drogi życia we dwoje, jednak zawsze pozostaje do realizacji nadrzędne zadanie każdego chrześcijanina – dążenie do świętości. Realizacja tego zadania w małżeństwie jest możliwa, jak pokazują przykłady wielu świętych małżeństw, co jednakże wcale nie oznacza, że jest to droga łatwa.

¹⁵ A. Urbaniak, *Wspólna troska*.

¹⁶ Por. KEP, *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, 16, 17.

SUMMARY

Premarital catechizing recommended in the Directory for the Pastoral Care of the Family is one of the forms of the engaged couple's preparation to the sacrament of matrimony. It includes typically 10 to 12 catechizing meetings, which apply to the most important issues of Catholic marriage and the family. The present paper provides a short characterization of the participants and the content presented during the meetings held in the Archdiocese of Poznań. An increasing rate of marriage breakdowns shows the great importance of understanding the sacramentality of marriage. On the basis of long-term experience it is purposeful to include the issue of matrimonial sacramentality within the scope of catechizing meetings as one of the most important problems. Within the framework of the present study written at AMU Postgraduate Family Studies evaluation of catechizing in several parishes in Poznan has been done, which confirmed the generally positive perception of its form and content. A part of the questionnaire results related to the sacrament of marriage have been adduced and some positive changes in the attitudes towards the essence of matrimony have been proved. In the final part of the paper some general conclusions have been formulated.

Key words

premarital catechesis, sacrament of matrimony, premarital chastity, attitude of the engaged couple